

26 Δεκεμβρίου 2021

Χριστούγεννα (Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη)

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Εάν το Πάσχα είναι η λαμπρότατη του Χριστιανισμού εορτή, τα Χριστούγεννα βεβαίως είναι η γλυκύτατη και συγκινητικωτάτη, και δια τούτο ανέκαθεν εθεωρήθη ως οικογενειακή κατ' εξοχήν εορτή.

Εν τη Εσπερία δε τα κατ' αυτήν ανεπτύχθησαν και διευτυπώθησαν όντως, ώστε προσέλαβεν ιδιόρρυθμόν τινα τύπον, και ήθη, έθιμα και παραδόσεις ιδιαίτεροι προς αυτήν συνεκροτήθησαν και επ' αυτής αντεπέδρασαν.

Ολόκληρον φιλολογίαν αποτελούσι τα λεγόμενα Contes de Noël, τα Χριστούγεννιάτικα δηλ. παραμύθια, ών τινα εξόχων συγγραφέων έργα είναι ωραιότατα, βιβλιοθήκην δε ολόκληρον δύνανται να γεμίσωσι τα κατ' έτος εκδιδόμενα Christmas Numbers, τα έκτακτα δηλ. φυλλάδια των εικονογραφημένων περιοδικών τα δημοσιευόμενα επί τη εορτή των Χριστουγέννων, μετά καλών

εικόνων και ποικιλωτάτης τερπνής ύλης.

Ουδέν δε άπορον αν εν τη Δύσει ιδίως ανεπτύχθη η εορτή αύτη, διότι εκ της Δύσεως έχει αν όχι την αρχήν, τουλάχιστον την τάξιν και την σύστασιν.

Γνωστόν ότι πρώτος ο θείος Χρυσόστομος, «ελθόντων τινών από της Δύσεως και απαγγελάντων», εκανόνισε την εορτήν ταύτην εν τη Ανατολική Εκκλησία, ότε, κατ' αυτόν τον μήνα Δεκέμβριον τη ιε', εχειροτονήθη πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, περί τα τέλη του δ' αιώνας.

Διότι, φαίνεται, έως τότε επεκράτει σύγχυσις, και εωρτάζετο μεν κατά τόπους η Χριστού Γέννησις, αλλ' ετέλουν την εορτήν άλλοι άλλοτε και δεν συνεφώνουν περί της ημέρας. Η Δυτική Εκκλησία είχεν ορίσει απ' αρχής την κε' του Δεκεμβρίου και την ημέραν ταύτην έταξεν εν τη Ανατολή ο ιερός Χρυσόστομος.

Ουχ ήττον όμως η Χριστού Γέννησις ετιμάτο έκπαλαι εν τη Ανατολική Εκκλησία, οι μέγιστοι δε των Πατέρων, οίτινες έζησαν κατά την Δ' εκατονταετηρίδα, τον χρυσούν εκείνον αιώνα της χριστιανικής Εκκλησίας, ων πολλοί είναι κατά τι αρχαιότεροι του Χρυσορρήμονος διδασκάλου, συνέθεσαν πανηγυρικούς και εγκωμιαστικούς λόγους προς τιμήν της ημέρας. Το δημοτικώτατον εκείνο άσμα, το «Χριστός γεννάται, δοξάσατε, Χριστός εξ ουρανών, απαντήσατε, Χριστός επί γης, υψώθητε», είναι κατά λέξιν ηρανισμένον εκ του πανηγυρικού του ιερού Γρηγορίου του Ναζιανζηνού, του και Θεολόγου επικαλουμένου. Εκ πανηγυρικού λόγου ελήφθη επίσης και το εξαποστειλάριον της εορτής. «Επεσκέψατο ημάς εξ ύψους ο Σωτήρ ημών, ανατολή ανατολών...» Η τελευταία αυτή φράσις, έχει το προνόμιον, ως ήκουσα, να εμπνήη μέγαν ενθουσιασμόν εις τους ατυχήσαντας μεν περί την γλώσσαν, Έλληνας δε την καρδίαν και το φρόνημα αδελφούς ημών της Καισαρείας και Καππαδοκίας, ευλόγως καυχωμένους και λέγοντας ότι «εξ Ανατολής το φως».

Επειδή δε περί πανηγύρεων και εγκωμίων ο λόγος, δεν δύναμαι να λησμονήσω τους προσφιλείς μοι ασματογράφους, και να μη αποτείνω τον φόρον του θαυμασμού μου εις πάντας μεν τους ποιητάς των διαφόρων της εορτής ύμνων, αλλ' ιδίως εις τους συνθέτας των δύο αυτής Κανόνων, τον ιερόν, λέγω, Κοσμάν, ποιητήν του α' Κανόνος, ου η αρχή «Χριστός γεννάται, δοξάσατε...», και τον πολύν Ιωάννην τον Δαμασκηνόν, ποιητήν του β' Κανόνος, ου η αρχή «Έσωσε λαόν...». Ο β' ούτος Κανών, συγκείμενος όλος εκ δωδεκασυλλάβων ιαμβικών στίχων (καθότι το μέλος δεν επιτρέπει τρίβραχυν ουδ' ανάπαιστον εν ουδεμία των διποδιών χώρα), έχει ως ακροστιχίδα το ήρωσελεγείον τούτο επίγραμμα:

Ενείπης μελέεσσιν εφύμνια ταύτα λιγαίνει

Υία Θεού, μερόπων είνεκα τικτόμενον

Εν χθονί, και λύοντα πολύστονα πήματα κόσμου

Αλλ' άνα, ρητήρας ρύεο τώνδε πόνων.

Εν μόνον άσμα θα παραθέσω εκ του ιαμβικού τούτου Κανόνος ως δείγμα τον όλου:

Λύμην φυγούσα του θεούσθαι τη πλάνη,

Άλητον υμνεί τον κενούμενον Λόγον

Νεανικώς άπασα συν τρόμω κτίσις,

Άδοξον εύχος δειματουμένη φέρειν,

Ρευστή γεγώσα, καν σοφώς εκαρτέρει.

Και εκ του πρώτου Κανόνος παραθέτω επίσης τρία κατά σειράν τροπάρια της η' ωδής. Και τα τρία αναφέρονται εις την προσκύνησιν των Μάγων, αλλ' εν μεν τω α' και γ' ευφυώς αντιπαραβάλλεται αύτη προς την αιχμαλωσίαν Βαβυλώνος, εν δε τω β' γίνεται εύγλωττος υπαινιγμός εις τον ψαλμόν «Επί των ποταμών Βαβυλώνος εκεί εκαθίσαμεν...». Τα τρία τροπάρια έχουσιν ως εξής :

Έλκει Βαβυλώνος η θυγάτηρ παίδας δορικτήτους Δαυίδ, εκ Σιών εν αυτή, δωροφόρους πέμπει δε μάγους παίδας, την του Δαυίδ θεοδόχον θυγατέρα λιτανεύσοντας, διό ανυμνούντες αναμέλψωμεν, ευλογείται η κτίσις πάσα τον Κύριον, και υπερυψούτω, εις πάντας τους αιώνας.

Όργανα παρέκλινε το πένθος ωδής, ου γαρ ήδον εν νόθοις οι παίδες Σιών. Βαβυλώνος, λύει δε πλάνην πάσαν και μουσικών αρμονίαν, Βηθλεέμ εξανατείλας Χριστός, δι' ο ανυμνούντες, κτλ.

Σκύλα Βαβυλών της βασιλίδος Σιών και δορίκτητον όλβον εδέξατο, θησαυρούς Χριστός εκ Σιών δε ταύτης και βασιλείς, συν αστέρι οδηγώ αστροπολούντας έλκει, κτλ. κτλ.

Και κατά την έννοιαν και κατά την γλώσσαν τα ανωτέρω παρατεθέντα αποσπάσματα, αδιστάκτως φρονώ, ότι είναι εκ των ωραιότερων λεκτικών καλλιτεχνημάτων πάσης εποχής, και το λέγω χάριν εκείνων εκ των ημετέρων, όσοι εκ προκαταλήψεως νομίζουσιν ότι δεν εγράφοντο Ελληνικά, κατά τον Ζ' και Η'

αιώνα, υποθέτοντες καλοκαγάθως, ότι τα παρ' ημών των σημερινών γραφόμενα είναι Ελληνικά, και ότι θ' αναγνωσθώσι ποτέ ως Ελληνικά υπό των επιγιγνομένων.

BYZANTINOS

(«Έφημερις» [αρ. 359, 25 του Δεκέμβρη 1887 , 2γ.]

Πηγή: http://www.myriobiblos.gr/afieromata/christougenna_2003/text2_tria.html